

Suvremeni kompetencijski pristup obrazovanju na Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

A modern competency approach to education at the Faculty of Veterinary Medicine, University of Zagreb

Vlahović, K., M. Samardžija, M. Pećin, H. Capak, N. Maćešić, G. Gregurić Gračner

Sažetak

50

Članak donosi pregled dosadašnjih obrazovnih pristupa vezanih za uspostavu kompetencijskog pristupa u veterinarskom obrazovanju. Primjena ishoda učenja na Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (dalje u tekstu: Veterinarski fakultet) utjecala je na cijeli niz obrazovnih smjernica i praksi u suvremenom obrazovanju doktora veterinarske medicine. Bitne promjene koje uključuju uspostavu osiguravanja kvalitete obrazovnih ishoda studijskog programa i povezanost s potrebama tržišta rada provode se odnedavno na Fakultetu pod utjecajem razvoja Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO) i koncepta Europskog sustava evaluacije veterinarskog obrazovanja (*European System of Evaluation of Veterinary Training, ESEVT*) nazvanog Kompetencije prvoga dana (*Day One Competences, DOC*), sustava u nadležnosti Europske udruge ustanova za veterinarsko obrazovanje (*European Association of Establishments for Veterinary Education, EAEVE*) i Federacije europskih veterinarara (*Federation of Veterinarians of Europe, FVE*). Kurikul veterinarske medicine, razvijen na Veterinarskom fakultetu, koji se temelji na ishodima učenja danas jasno uređuje cjelokupni sustav standarda kvalifikacije veterinarske profesije i čini ih prepoznatljivim u hrvatskim i europskim okvirima. U radu se prikazuje pristup konstruktivnom poravnanju ishoda učenja koji će postati dijelom budućih postupaka vrednovanja ustanova u visokom obrazovanju.

Ključne riječi: kompetencije, ishodi učenja, standard kvalifikacije, standard zanimanja, konstruktivno poravnanje

Abstract

The article presents an overview of the educational methods related to establishing an approach based on competences in veterinary education. The application of learning outcomes (LOs) at the Faculty of Veterinary Medicine of the University of Zagreb has influenced a whole series of educational policies and practices in the modern education of doctors of veterinary medicine. Important changes, including the establishment of quality assurance related to learning outcomes in the study programme, and a connection with the needs of the labour market, have recently been implemented at the Faculty, following the development

Dr. sc. Ksenija VLAHOVIĆ*, dr. med. vet., redovita profesorica, dr. sc. Marko SAMARDŽIJA, dr. med. vet., redoviti profesor, dr. sc. Marko PEĆIN, dr. med. vet., izvanredni profesor, dr. sc. Hrvoje CAPAK, dr. med. vet., izvanredni profesor, dr. sc. Nino MAĆEŠIĆ, dr. med. vet., izvanredni profesor i dr. sc. Gordana GREGURIĆ GRACNER, dr. med. vet., redovita profesorica, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska, Heinzelova 55, Zagreb. *Dopisna autorica: vlahovic@vef.unizg.hr

of the Croatian Qualification Framework (CQF) and the concept of the European System of Evaluation of Veterinary Training (ESEVT), known as Day One Competences (DOC). This system is under the jurisdiction of the European Association of Establishments for Veterinary Education (EA EVE) and the Federation of Veterinarians of Europe (FVE). The veterinary medicine curriculum developed at the Faculty of Veterinary Medicine, based on LOs, is clearly determined by the entire system of qualification standards for the veterinary profession, and makes them recognizable in both Croatian and European frameworks. The paper presents an approach to the constructive alignment of LOs, which will become part of the future evaluation procedures of institutions in high education.

Key words: competences, learning outcomes, qualification standard, occupational standard, constructive alignment

Uvod

U posljednjih dvadesetak godina prisutan je snažan razvoj osiguravanja kvalitete u europskom visokom obrazovanju potaknut provedbom jednog od bolonjskih ciljeva koji se odnosi na promicanje europske suradnje u osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju (Havranek i sur., 2016.). Na Veterinarskom fakultetu taj se proces, među ostalim, očituje i u snažnom nastojanju da se međunarodno definirane kompetencije, koje se trebaju usvojiti tijekom veterinarskog obrazovanja, ugrade u studijski program.

Prema preporukama Europskog kvalifikacijskog okvira (*European Qualifications Framework*, EQF) studijski program temeljen na kompetencijama i ishodima učenja sve se više primjenjuje kao mehanizam na kojemu se temelje reforme u obrazovanju, a razvoj kompetencija cilj je svakog obrazovnog programa. Sami ishodi pomažu u poboljšanju transparentnosti, usporedivosti i prenosivosti kvalifikacija te omogućuju usporedbu kvalifikacija postignutih u različitim zemljama i institucijama (EQF, 2017.). Razvoj okvira obrazovanja temeljenog na kompetencijama i naglašavanje ishoda učenja osnova je za uvođenje svake pojedine kvalifikacije i definira što svi studenti tijekom školovanja trebaju naučiti, što trebaju znati i umjeti te koje vrijednosti prihvaćati (Lončar-Vicković i Dolaček-Aiduk, 2009; Balković i Dželalija, 2014.).

Proces modernizacije i reforme kvalifikacijskog sustava u Republici Hrvatskoj provodi se kroz Hrvatski kvalifikacijski okvir (HKO) koji je instrument uređenja sustava kvalifikacija u Republici Hrvatskoj. HKO osigurava jasnoću, pristupanje stjecanju, utemeljeno stjecanje, prohodnost i kvalitetu kvalifikacija, kao i povezivanje razina kvalifikacija u Republici Hrvatskoj s razinama kvalifikacija EQF-a i Kvalifikacijskim okvirom Europskog prostora visokog obrazovanja (*Qualifications Frameworks in the European Higher Education Area*, QF-EHEA) te posredno s razinama kvalifikacija kvalifikacijskih okvira u drugim zemljama (NN, 20/2021.). HKO naglašava nužnost

usmjerenosti na razvoj kompetencija temeljen na provjerljivim ishodima učenja. Svojom reformskom ulogom u sustavu obrazovanja uključuje prije svega obrazovne programe, odnosno hrvatske kvalifikacije svih razina koje se temelje na ishodima učenja, imaju transparentne kriterije vrednovanja i ocjenjivanja te osiguravanje kvalitete stjecanja svih kvalifikacija, podržavaju načela pravednosti i cjeloživotnog učenja i, gdje je to važno, usklađene su s tržištem rada (Balković i Dželalija, 2014.).

Definirani HKO Standardi zanimanja i Standardi kvalifikacije omogućili su Veterinarskom fakultetu da kroz jedinstveni sustav ishoda učenja bude usporediv s drugima veterinarskim visokim učilištima na europskom tržištu. Dokument HKO-a u kojem su jasno iskazani ključni poslovi i pripadajuće pojedinačne kompetencije potrebne za njihovo uspješno obavljanje nazvan je Standard zanimanja doktora veterinarske medicine i rezultat je dogovora poslodavaca i stručnjaka upućenih u sadržaj zanimanja. Isto tako, bio je preduvjet za izradu Standarda kvalifikacija, odnosno izradu ili prilagodbu postojećih i budućih obrazovnih programa usklađenih s potrebama tržišta rada. U vezi s navedenim Hrvatska veterinarska komora (HVK), kao strukovna udruga doktora veterinarske medicine i veterinarskih tehničara nadležna za reguliranje veterinarske profesije, dala je početkom siječnja 2023. godine pozitivno mišljenje za Standard zanimanja i Standard kvalifikacije zanimanja doktora veterinarske medicine.

Posljednjih se nekoliko godina Veterinarski fakultet svojim djelovanjem izvrsno pozicionirao na nacionalnoj i međunarodnoj razini kao vodeća visokoobrazovna institucija u polju veterinarske medicine u ovom dijelu Europe (Strategija razvoja Veterinarskog fakulteta u razdoblju 2023. – 2027., u daljnjem tekstu: Strategija 2023. – 2027.). Danas je na temelju dokazane usklađenosti s načelima ESEVT standarda i EU Direktivama 2005/36/EC s izmjenama i dopunama EU Direktive 2013/55/EU, Veterinarski fakultet akreditiran od Europskog odbora za veteri-

narsko obrazovanje (*European Committee of Veterinary Education, ECOVE*) (Vlahović i sur., 2023.). Nakon što je Veterinarski fakultet uložio iznimne napore kako bi tijekom ESEVT evaluacije u travnju 2023. godine zadržao status akreditirane ustanove u čemu je u konačnici, na veliko zadovoljstvo Uprave i svih zaposlenika, studenata i vanjskih dionika, uspio, na sastanku ECOVE-a 7. lipnja 2023. godine prihvaćeno je Konačno izvješće ESEVT vizitacijskog tima koje je bilo pozitivno (*Visitation Report – FINAL REPORT AS ISSUED BY ECOVE ON 7 JUNE 2023.*) i Veterinarskom fakultetu je dodijeljen status akreditirane ustanove veterinarskog obrazovanja. Na taj je način zajamčena neometana mobilnost doktora veterinarske medicine unutar područja europskog visokog obrazovanja (*European Higher Education Area, EHEA*) i Europskog istraživačkog prostora (*European Research Area, ERA*) (Vlahović i sur., 2023.a). Tome posebno pridonosi i internacionalizacija Veterinarskog fakulteta realiziranjem i Sveučilišnog integriranog prijediplomskog i diplomskog studija veterinarske medicine na engleskom jeziku pokrenutog, u akademskoj godini 2016./2017. (Dobranić i sur., 2016.).

Kompetencije prvoga dana (ESEVT Day One Competences, DOC)

Veterinarski fakultet jedino je visoko učilište u Republici Hrvatskoj koje ustrojava i izvodi sveučilišne studijske programe te provodi znanstveni i visokostručni rad u znanstvenom području biomedicine i zdravstva, polju veterinarske medicine, kao i programe cjeloživotnog obrazovanja doktora veterinarske medicine. Jedan je od najstarijih fakulteta u Republici Hrvatskoj (osnovan 1919. godine), a svojom dugom tradicijom i izgrađenim kriterijima izvrsnosti u poučavanju i istraživanjima nedjeljiv je od razvoja veterinarske profesije na području Hrvatske (Anonymous, 2014.). Na Veterinarskom fakultetu istodobno se provode dva istovjetna studijska programa iz veterinarske medicine: (1) Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij *Veterinarska medicina* na hrvatskom jeziku; (2) Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij *Veterinarska medicina* na engleskom jeziku. Na navedenim je studijskim programima nastava organizirana po kolegijima iz različitih područja i grana veterinarske medicine te studenti tijekom nastave usvajaju niz praktičnih kompetencija. Svaka visokoobrazovna institucija, pa tako i Veterinarski fakultet, planira svoj dugoročni razvoj i nastoji se, neprestano se prilagođavajući, spremno odazivati izazovima (Strategija, 2023. – 2027.). Uvođenjem tzv. Kompetencija prvoga dana (KPD), koje predstavljaju minimalni standard vještina potrebnih

za rad u veterinarskoj profesiji neposredno nakon što kao doktori veterinarske medicine naši alumni pristupe tržištu rada, naš fakultet primjenjuje preporuke za unapređenje kvalitete iz ranije provedenih vrednovanja Veterinarskog fakulteta. U svrhu postizanja visokih obrazovnih standarda Europski koordinacijski odbor za veterinarsko obrazovanje (*European Coordinating Committee on Veterinary Training, ECCVT*) 2015. odobrio je, a 2019. godine ponovno ažurirao Kompetencije prvoga dana (*Day One Competences, DOC*) (Vlahović i sur., 2023.). Navedena verzija opisuje koja to znanja i vještine doktor veterinarske medicine treba steći tijekom svog visokoškolskog obrazovanja te ih posjedovati već prilikom svog zapošljavanja (Vlahović i sur., 2023.; Vlahović i sur., 2023.a).

Tako su u ak. god. 2023./2024., prije i odmah nakon posljednjeg provedenog postupka međunarodnog vrednovanja, u skladu s preporukama ESEVT vizitacijskog tima, uslijedile brojne aktivnosti nastavnika kako bi ishodi učenja trenutačnog studijskog programa preciznije u konačnici vodili usvajanju Kompetencija prvoga dana. Nastavno i nenastavno osoblje, kao i studenti, dobili su priliku raditi na svom osobnom i profesionalnom razvoju prolazeći kroz ciklus radionica osnaživanja osobnih kapaciteta.

Aktivnosti koje su uslijedile nakon radionica imaju za cilj:

1. bolje razumijevanje točnih očekivanja od studenata tijekom i nakon pohađanja pojedine nastavne jedinice ili kolegija
2. olakšano praćenje i stjecanje elemenata Kompetencija prvoga dana kroz točno definiranje razine znanja i vještina koju je student trebao usvojiti nakon uspješnog završetka studijskog programa
3. pristup veterinarskom obrazovanju temeljen na kompetencijama, koji naglašava:
 - *vidljivost* – jasno iskazani ishodi učenja u izvedbenim planovima, studijskim programima
 - *sljedivost* – logični progresivni slijed kompetencija, pažljivo integriranih u obrazovni program
 - *aktivnost* – usmjerenost na ono što student radi
 - *atraktivnost* – studenti ih žele usvojiti
 - *dostiznost* – ostvarivost za sve studente uz odgovarajuće zalaganje
 - *ocjenjivost* – pristup ocjenjivanju temeljenom na brojnim procjenama i bogatim povratnim informacijama.

Kronologija međunarodnih događaja i donošenja provedbenih dokumenta koji su se odrazili na obrazovne procese na Veterinarskom fakultetu

Danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, 1. srpnja 2013. godine, počele su se primjenjivati odredbe Zakona o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija (NN, 124/09, 45/11, 74/14). Ovim se Zakonom reguliralo pitanje priznavanja stručnih kvalifikacija za obavljanje reguliranih profesija u Republici Hrvatskoj te su definirani minimalni uvjeti osposobljavanja za obavljanje profesije doktora veterinarske medicine (čl. 44). Odredbe ovog Zakona u pravni poredak Republike Hrvatske prenose Direktivu 2005/36/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća o priznavanju stručnih kvalifikacija od 7. rujna 2005. godine. Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, prema članku 65. navedenog Zakona, obnaša ulogu nacionalnog koordinatora u poslovima provedbe obveza koje proizlaze iz Zakona. Također, na temelju Zaključka Koordinacije za vanjsku i europsku politiku Vlade Republike Hrvatske od 24. lipnja 2013. godine Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava preuzelo je ulogu koordinatora za implementaciju obveza koje proizlaze iz Direktive. Od siječnja 2014. primjenjuje se Direktiva 2013/55/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 20. studenoga 2013. o izmjeni Direktive 2005/36/EC o priznavanju stručnih kvalifikacija i Uredbe (EU) br. 1024/2012 o administrativnoj suradnji putem Informacijskog sustava unutarnjeg tržišta (Uredba IMI) (Vlahović i Dobranić, 2015.). Navedenim direktivama obrazovanje veterinarusa usklađeno je u državama članicama EU-a čime je ispunjen najvažniji preduvjet za uzajamno priznavanje kvalifikacija.

Odredbe Strateškog plana Ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2020. – 2022. jasno pokazuju da zvanje doktora/doktorica veterinarske medicine ima nemjerljivu važnost za Republiku Hrvatsku, posebno u područjima 2.1. Unapređenje sustava sigurnosti hrane i hrane za životinje; 2.2. Zaštita zdravlja ljudi i životinja; 2.3. Dobrobit životinja, 2.4. Veterinarska zaštita okoliša.

Republika Hrvatska pristupila je Bolonjskom procesu 2001. godine (AZVO, 2024.) te je time pokrenula reforme u visokom obrazovanju. Reforma tada važećeg studijskog programa *Veterinarska medicina*, koja je provedena u skladu načelima Bolonjske deklaracije, zasigurno je najvažnija promjena u proteklih dvadesetak godina. No ono što je također obilježilo posljednja dva desetljeća jest razvoj Hrvatskog kvalifikacijskog okvira te njegovo povezivanje s

Europskim kvalifikacijskim okvirom i Kvalifikacijskim okvirom Europskog prostora visokog obrazovanja. Podsjećamo da se studij veterinarske medicine od uvođenja Bolonjskog procesa u Hrvatskoj 2005. godine, provodi kao sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij. Otada studijski program doživljava manje ili veće izmjene i dopune. Najvažnija promjena, uz promjenu strukture studija, odnosila se na činjenicu da se studijski program i njegov kurikulum temelji na ishodima učenja. Kao što je vidljivo iz Smjernica za usklađivanje studijskih programa sa standardima kvalifikacija i izradu novih studijskih programa usklađenih s HKO-om, zahtjev za uvođenjem i razvojem ishoda učenja bio je postavljen u Zakonu o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju (NN, 45/09), Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN, 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07 – Odluka USRH, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13 i 139/13, 101/14 – Odluka i Rješenje USRH i 60/15 – Odluka USRH), a posebno u Zakonu o Hrvatskome kvalifikacijskom okviru (HKO) (NN, 22/13). Isto tako, HKO tijekom godina postaje jedinstven sustav koji omogućuje da se ishodi učenja uspoređuju jedni s drugima. Važnost se HKO-a očituje i u kvalitetnijem povezivanju potreba tržišta rada s provođenjem obrazovnih programa te u vrjednovanju svih ishoda učenja (Havranek, 2015.).

Učenje usmjereno na studente (engl. *student-centred approach*) postaje imperativ na sveučilištima diljem Europe i šire. Pristup obrazovanju temeljen na kompetencijama postaje sve popularniji u medicinskim znanostima. Ovaj se pristup obrazovanju temelji na ishodima učenja s poučavanjem usmjerenim na studente, odnosno na postavkama interaktivnog i iskustvenog učenja (Bok i sur., 2011.; Hodgson i sur., 2013.; Danielson, 2022.).

Određivanje ishoda učenja (na razini studijskog programa, kolegija i nastavne metodičke jedinice) na Veterinarskom fakultetu

Ishode učenja možemo definirati na razini studija, kolegija ili metodičke jedinice. Na svakoj od tih razina oni nam pomažu da studenti i budući poslodavci, ali i nastavnici bolje razumiju čime, u konačnici, treba rezultirati obrazovni proces (Vlahović Štetić, 2009.). Radi prepoznatljivosti i razumijevanja studijskih programa i sustava studiranja definirani ishodi učenja na razini sveučilišnih integriranih studijskih programa iz veterinarske medicine, koji se provode na Veterinarskom fakultetu, definirani su kroz četiri temeljne skupine nacionalnih i međunarodnih provedbenih dokumenata

ta: (1) ishodi učenja na razini studijskog programa (IU-PR); (2) ishodi učenja pojedinih kolegija (IU-K); (3) obvezni ishodi učenja Standarda kvalifikacije (OIU-SK); (4) kompetencija prvoga dana (*Day One Competences*, DOC).

Razvoj okvira veterinarskog obrazovanja temeljenog na kompetencijama

Nastojanje da se definiraju kompetencije doktora veterinarske medicine u Hrvatskoj traje posljednjih nekoliko desetljeća. Već je od 2009. godine na Veterinarskom fakultetu objavljen katalog znanja i vještina, u kojemu je vrlo temeljito razrađen popis znanja koja student treba steći tijekom studija. Ishodi učenja na svim razinama tada su usvojeni kako bi unaprijedili kompetitivnost i transparentnost u visokom obrazovanju te prepoznavanje kvalifikacija i omogućili mobilnost. Ovim katalogima Veterinarski fakultet potvrđuje svoju namjeru obrazovati kompetentne doktore veterinarske medicine, što znači da će oni diplomom postići željeni standard znanja, vještina i stavova. Suvremena nastava otada je organizirana i planirana prema ishodima učenja, pri čemu se koristila taksonomijama s aktivnim glagolima. Taksonomije su dakle određivale dubinu učenja, a sadržaj je dao informacije o širini gradiva koje se pokriva. Pri planiranju i provođenju nastave, u skladu s kompetencijskim pristupom i danas se postupnim integriranjem ishoda učenja, posebno kompetencijama prvoga dana, nastoji omogućiti bolje praćenje, mjerenje i vrednovanje postignutih studentovih rezultata. U posljednjem razdoblju intenzivno se radilo i na izradi HKO-a kao reformskog instrumenta kojim se uređuje cjelokupan sustav kvalifikacija na svim razinama putem Standarda zanimanja i Standarda kvalifikacija temeljenih na ishodima učenja i usklađenih s potrebama tržišta rada, pojedinca i društva u cjelini. Standard kvalifikacije je pritom usklađen s kvalifikacijskom razinom 7.1.sv HKO-a koji je usklađen s razinom 7 Europskog kvalifikacijskog okvira (EQF). Osnovni provedbeni dokument ostvarivanja ishoda učenja iskazanih kroz HKO jest važeći studijski program Veterinarskog fakulteta. Uz navedeno, uloga predloženog Standarda kvalifikacije jest nastavak obrazovanja na poslijediplomskim specijalističkim sveučilišnim studijima (razina 7.2) kojima se stječe zvanje sveučilišnog specijalista magistar/magistra ili na doktorskom studiju *Veterinarske znanosti* (razina 8.2) kojim se stječe naziv doktora znanosti u polju biomedicina i zdravstvo, grana veterinarska medicina prema odredbama Zakona o hrvatskom kvalifikacijskom okviru (NN 47/20, 20/21).

a) Ishodi učenja na razini studijskog programa (IU-PR)

Ishodi učenja na razini važećeg studijskog programa jesu izjave o tome što se od studenata očekuje da znaju i koje vještine trebaju posjedovati nakon završetka studijskog programa. Navedeni ishodi učenja temelje se na profilu programa, odnosno Standardu kvalifikacija i na primjeren način odražavaju kontekst, razinu, područje i sadržaj studijskog programa. Na razini važećeg studijskog programa danas je definirano 10 ishoda učenja (IU-PR). Opisani su znatno šire i sveobuhvatno, a objavljeni u okviru dokumenata koji su izrađeni u svrhu vrednovanja Veterinarskog fakulteta od nacionalne Agencije za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) 2022. godine. Ishodi učenja na razini studijskog programa imaju posebnu važnost kako bi budući poslodavci dobili informacije o kompetencijama koje je student stekao tijekom studija, a koje mu osiguravaju uspješnost u obavljanju poslova u nadležnosti doktora veterinarske medicine.

b) Ishodi učenja na razini kolegija (IU-K)

Svaki pojedini kolegij unutar sveučilišnog integriranog prijediplomskog i diplomskog studija veterinarske medicine predstavlja cjeloviti skup povezanih ishoda učenja koji u biti predstavljaju ono što se točno očekuje da student savlada tijekom nastave određenog kolegija. Isto tako, očekuje se da svi ishodi učenja na razini kolegija budu ocjenjivi, odnosno da je moguće ocijeniti razinu savladanog ishoda kroz pokazano znanje odnosno vještinu. Ishodi učenja na razini kolegija svake akademske godine objavljuju se u izvedbenim planovima nastave pojedinih predmeta.

Prilikom utvrđivanja ishoda učenja na svim razinama treba voditi računa da se po mogućnosti uključe sve/različite vrste ishoda (kognitivno, afektivno i psihomotorno područje) (Kovač i Kolić-Vehovac, 2008.).

Osuvremenjivanje studijskih programa na Veterinarskom fakultetu

U skladu sa zakonskom obvezom i zahtjevima Standarda i smjernica za osiguranje kvalitete u Europskom području visokog obrazovanja (*Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area*, ESG), a s ciljem dostizanja postavljenih strateških ciljeva Veterinarski fakultet provodi kontinuirano vrednovanje (praćenje, pregled, reviziju te izmjene i dopune) važećih studijskih programa. Na temelju Strategije, analiza i preporuka

iz provedenih anketa, preporuka suradnih ustanova iz veterinarske prakse, posebnih zaključaka Senata Sveučilišta u Zagrebu te inicijativom nastavnog osoblja koje izvodi nastavu na konkretnom studijskom programu i zahtjevom voditelja kolegija provodile su se aktivnosti inovacija studijskih programa na Veterinarskom fakultetu. One su se provodile kontinuirano svake akademske godine i obuhvatile su: redovito osuvremenjivanje predmeta, periodično unutarnje vrednovanje te manje izmjene i dopune studijskog programa.

Konstruktivno povezivanje ishoda učenja, poučavanja i ocjenjivanja

Za kvalitetu obrazovnog procesa nužno je neprekidano usklađivati planirane ishode s načinom poučavanja i vrednovanja njihove ostvarenosti – ovaj se proces naziva kurikulskim (konstruktivno) poravnanjem (engl. *constructive alignment*). Dobro određeni ishodi učenja stoga su osnova za razvoj strategija poučavanja, učenja i provjere naučenog (Anderson, 2002., Lončar-Vicković i Dolaček-Alduk, 2009.). Sama riječ *poravnanje* podrazumijeva da su ishodi učenja povezani, odnosno usklađeni s aktivnostima učenja koji su potom usklađeni s vrednovanjem koje se odvija na kraju nastavnog procesa. Namjera nam je u skoroj budućnosti unaprijediti dosadašnju povezanost ishoda učenja i vrednovanja, te smo na Veterinarskom fakultetu pokrenuli niz aktivnosti kako bi na promjene potaknuli nastavnike, sa svrhom unapređivanja stjecanja znanja, vještina i razvijanja stavova naših studenata. Stoga je naš poseban cilj potaknuti aktivno učenje konstruktivnim poravnavanjem. U skladu s ishodima učenja i dalje ćemo unapređivati poučavanje i studentsko učenje, vrednovanje studentskog napredovanja u usvajanju nastavnih sadržaja, ukazivati na inovativne nastavne metode koje se temelje ponajprije na poticanju i izgradnji ključnih kompetencija te poticati primjenu informacijsko-komunikacijskih tehnologija (IKT) i različitih metoda koje omogućuju personalizaciju učenja, aktivnu primjenu znanja i razvijanje kritičkog mišljenja. Jedan od takvih, popularnijih suvremenih pristupa koji želimo potaknuti u obrazovanju jest npr. obrnuta učionica (engl. *flipped classroom*) kao nastavna strategija i vrsta kombiniranog učenja, čiji je cilj povećati aktivan angažman studenata i učenje tako što studenti izvan nastave pripreme teorijski dio gradiva, a tijekom nastave uživo rade na rješavanju problema. O ishodima učenja i njihovu vrednovanju treba pomno razmišljati pri osmišljavanju nastave metodičke jedinice, kolegija i studijskog programa jer su oni jasan i mjerljiv cilj prema kojemu usmjerujemo naše poučavanje i stu-

dentsko učenje, a u skladu s njima planiramo i vrednovanje studentskog napredovanja (Vlahović Štetić, 2009.).

Budući postupci vrednovanja studijskih programa

Domaća i međunarodna vrednovanja studijskih programa u Registru HKO-a u cijelosti se oslanjaju na ishode učenja. Oni su polazište i za reformu, odnosno unapređivanje studijskih programa, ali i za unapređivanje modela vanjskog vrednovanja studijskih programa. Kako bi ishodi učenja zaista i bili polazište za navedena unapređenja, potrebno je da se više od samog njihova kvalitetnog i jasnog zapisivanja pristupi njihovoj razradi na cjelovit način. To ujedno podrazumijeva pristupanje ishodima učenja ne samo kao instrumentu nego i kao konceptu koji će omogućiti jasnije razumijevanje onoga što student treba znati i što će moći postizati nakon uspješnog završetka studijskog programa (Havranek i sur., 2015.). U novom ciklusu reakreditacije AZVO planira više pažnje posvetiti vrednovanju kvalitete definiranih ishoda učenja, primjerenosti nastavnog procesa i ispitivanju njihova postizanja (Dragojević i Matešić, 2014.). U tijeku je realizacija planiranih aktivnosti za daljnje unapređivanje kvalitete napisanih ishoda učenja pojedinih kolegija integriranog studija na Veterinarskom fakultetu. Navedeni cilj postići će se provedbom sveobuhvatne analize koja uključuje izmjene i dopune u studijskom programu, uz sudjelovanje svih voditelja kolegija integriranog studija.

Svako područje znanja i njegove uporabe na neki je način definirano i utemeljeno u međunarodnim, nacionalnim, regionalnim ili stručnim strateškim dokumentima. Prema preporukama Ministarstva rada i mirovinskoga sustava u dokumentu Metodologija za izradu standarda zanimanja i skupova kompetencija (2023.) navodi se da postoje noviji međunarodni dokumenti koje svakako u nadolazećem razdoblju treba uzeti u obzir prilikom unapređivanja programa. Oni će znatno utjecati na kretanja na tržišta rada i na razvoj potrebnih znanja, vještina i kompetencija, a to su: Održiva Europa do 2030. (*Sustainable Europe by 2030*) koja je povezana s UN ciljevima održivog razvoja (*UN Sustainable Development Goals, SDGs*).

Zaključak

1. Razvoj okvira veterinarskog obrazovanja temeljenog na kompetencijama na Veterinarskom fakultetu utjecao je na cijeli niz obrazovnih smjernica i praksi u suvremenom obrazovanju doktora veterinarske medicine.

2. Glavni je cilj poticanih obrazovnih promjena s naglaskom na ishode učenja bilo unapređivanje procesa učenja.
3. Glavnu ulogu ishoda učenja vidimo u aktivnom uključivanju studenata, uz nastavnike, u proces upravljanja svojim učenjem.
4. U posljednjih je desetak godina načinjen znatan iskorak u izgradnji okvira osiguravanja kvalitete visokog obrazovanja na Veterinarskom fakultetu.
5. Provedeno je formalno usklađivanje studijskih programa s načelima bolonjskog procesa, provedeno je više ciklusa nacionalne reakreditacije, kao i međunarodnih akreditacija te su, također, uspostavljene osnove za provedbu HKO-a.

Literatura

- ANONYMOUS (2014): Priručnik za osiguravanje kvalitete Veterinarskog fakulteta. (članovi radne skupine za izradu priručnika J. Brstilo, D. Horvatek Tomić, J. Kos). Veterinarski fakultet, Zagreb. https://www.vef.unizg.hr/wp-content/uploads/2018/10/20140724-prirucnik_za_osiguravanje_kvalitete-2140721_6.pdf (pristupljeno 29. veljače 2024.)
- ANDERSON, L. W. (2002): Curricular alignment: A re-examination. *Theory Into Practice*, 41, 255-260.
- AZVO (2024): Sustav visokog obrazovanja <https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/uloga-azvo-u-sustavu-visokog-obrazovanja-i-znanosti-rh> (pristupljeno 1. veljače 2024.)
- BALKOVIĆ, M., M. DŽELALIJA (2014): Priznavanje neformalnog i informalnog učenja u kontekstu Europske unije i na svjetskoj razini. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) <https://www.azvo.hr/hr/publikacije/publikacije-azvo-a> (pristupljeno 24. veljače 2024.)
- BOK, H., G. J. DEBBIE, A. D. C. JAARSMA, P. W. TEUNISSEN, C. P. M. VAN DER VLEUTEN, P. VAN BEUKELLEN (2011): Development and Validation of a Competency Framework for Veterinarians. *J. Vet. Med. Educ.* 38, 262-269. doi:10.3138/jvme.38.3.262
- DIREKTIVA 2005/36/EZ EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 7. rujna 2005. o priznavanju stručnih kvalifikacija: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0036> (pristupljeno 28. veljače 2024.)
- DIREKTIVA 2013/55/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 20. studenoga 2013. o izmjeni Direktive 2005/36/EZ o priznavanju stručnih kvalifikacija i Uredbe (EU) br. 1024/2012 o administrativnoj suradnji putem Informacijskog sustava unutarnjeg tržišta („Uredba IMI“). <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:354:0132:0170:hr:PDF> (pristupljeno 28. veljače 2024.)
- DANIELSON, J. A. (2022): Editorial: Competencies in veterinary education. *Front. Vet. Sci.* 9:1007049. doi: 10.3389/fvets.2022.1007049
- DOBRANIĆ, T., VLAHOVIĆ, K., TURK, N. SLAVICA, A., J. KOS (2016): Pokretanje novog studijskog programa – Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij veterinarske medicine na engleskom jeziku. *Veterinarska stanica* 47, 205-214.
- DRAGOJEVIĆ, Đ., M. MATEŠIĆ (2014): Vanjsko osiguravanje kvalitete ishoda učenja u visokom obrazovanju – europska i hrvatska iskustva. Zbornik radova međunarodne stručne konferencije u sklopu projekta ME4CatalOgue, Slavonski Brod, Hrvatska. <https://www.azvo.hr/hr/publikacije/publikacije-azvo-a> (pristupljeno 28. veljače 2024.)
- EQF (2017): Council Recommendation on the European Qualifications Framework for Lifelong Learning and Repealing the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the Establishment of the European Qualifications Framework for Lifelong Learning, of 22 May 2017(2017/C 189/03). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H0615(01)&from=EN) (pristupljeno 28. veljače 2024.)
- HAVRANEK, J., S. BEZJAK, E. BLAGDAN (2015): Vrednovanje studijskih programa u svjetlu Hrvatskog kvalifikacijskog okvira. Agencija za znanost i visoko obrazovanje. <https://www.azvo.hr/hr/publikacije/publikacije-azvo-a> (pristupljeno 24. veljače 2024.)
- HKO: <https://hko.srce.hr/registar/ustanova/detalji/53> (pristupljeno 28. veljače 2024.)
- HODGSON, J. L., J. M. PELZER, K. D. INZANA (2013): Beyond NAVMEC: Competency-Based Veterinary Education and Assessment of the Professional Competencies. *J. Vet. Med. Educ.* 40, 102-118.
- EAEVE/ECOVE (2023): Visitation Report to the Faculty of Veterinary Medicine, University of Zagreb, Zagreb, Croatia On 17-21 April 2023. <https://www.vef.unizg.hr/suradnja/eaave/> (pristupljeno 28. veljače 2024.)
- LONČAR-VICKOVIĆ, S., Z. DOLAČEK-ALDUK (2009): Ishodi učenja - priručnik za sveučilišne nastavnike. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek, str. 1-159.

- KOVAČ, V., S. KOLIĆ-VEHOVEC (2008): Izrada nastavnih programa prema pristupu temeljenom na ishodima učenja: priručnik za sveučilišne nastavnike. Rijeka: Sveučilište u Rijeci. <https://www.biotech.uniri.hr/files/Dokumenti/SVURI01-01Prirucnik.pdf> (pristupljeno 24. veljače 2024.)
- METODOLOGIJA ZA IZRADU STANDARDA ZANIMANJA I SKUPOVA KOMPETENCIJA (2023): Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike http://www.kvalifikacije.hr/sites/default/files/documents-publications/2023-12/Metodologija_za_izradu_standarda_zanimanja_i_skupova_kompetencija.pdf (pristupljeno 28. veljače 2024.)
- STANDARD KVALIFIKACIJE – DOKTOR/DOKTORICA VETERINARSKOJ MEDICINI, <https://hko.srce.hr/registar/standard-kvalifikacije/detalji/181>. (pristupljeno 28. veljače 2024.)
- STANDARD ZANIMANJA – DOKTOR VETERINARSKOJ MEDICINI, <https://hko.srce.hr/registar/standard-zanimanja/detalji/237>. (pristupljeno 28. veljače 2024.)
- STRATEGIJA RAZVOJA VETERINARSKOGA FAKULTETA U RAZDOBLJU 2023.-2027. https://www.vef.unizg.hr/wp-content/uploads/2018/08/STRATEGIJA_2023_2027_final-HR.pdf (pristupljeno 28. veljače 2024.)
- STRATEŠKI PLAN MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE za razdoblje 2020. – 2022. [file:///C:/Users/ProBook/Downloads/Strate%C5%A1ki%20plan%20Ministarstva%20poljoprivrede%202020.%20%E2%80%93%202022.%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/ProBook/Downloads/Strate%C5%A1ki%20plan%20Ministarstva%20poljoprivrede%202020.%20%E2%80%93%202022.%20(1).pdf) (pristupljeno 24. veljače 2024.)
- VLAHOVIĆ, K., T. DOBRANIĆ (2015): Ishodjenje mišljenja o usklađenosti Integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studijskog programa veterinarske medicine s Direktivom 2005/36/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća o priznavanju stručnih kvalifikacija. *Vet. stn.* 46, 169-173.
- VLAHOVIĆ ŠTETIĆ, V. (2009): Ishodi učenja i konstruktivno poravnanje. Planiranje kurikula usmjerenog na kompetencije u obrazovanju učitelja i nastavnika. U: Priručnik za visokoškolske nastavnike (V. Vizek Vidović, ur.). Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 41-48.
- VLAHOVIĆ, K., M. SAMARDŽIJA, G. GREGURIĆ GRAČNER, M. PEĆIN, H. ČAPAK i N. MAČEŠIĆ (2023): Temeljne odrednice okvira za stjecanje kompetencija i unaprjeđenje profesionalnih vještina na Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska. *Vet. stn.* 54, 343-354.
- VLAHOVIĆ, K., M. SAMARDŽIJA, M. PEĆIN, H. ČAPAK i N. MAČEŠIĆ G. GREGURIĆ GRAČNER (2023a): Osiguravanje i promicanje standarda i smjernica europskog sustava osiguravanja kvalitete veterinarskog obrazovanja na Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska. *Hrvatski veterinarski vjesnik* 31, 63-68.
- Zakon o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija. *Narodne novine*, br. 123/23.
- Zakon o hrvatskom kvalifikacijskom okviru. *Narodne novine*, br. 47/20, 20/21.